

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4-50 fil.

□ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unitatea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unității”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Este statul preoțesc o carieră de — căpătuială?

— Articol din afară. —

Iată o întrebare neobicinuită la care, sub puterea de convingere invincibilă a unui moment, am putea răspunde toți deodată, cu desaprobare: »Cum? — Evident, că o astfel de temă prin însuș gingășia sa nici nu suferă vre-o tratare ulterioară«. Și indignarea noastră ar fi foarte îndreptățită, simțind în suflet pe-o clipă gravitatea cuvântului numai: statul preoțesc.

Vieța însă, care de atâteaori minte pe om, paralel cu cântecul spornic de ciocane, în zilele noastre, a fost și este o dușmană tot mai temută »piciorului, care a stat întru dreptate«, pretinzând oarecum imperios să-i ținem hășurile strâns, neconținut.

Tocmai de aceea din exemplele, cari ne trec prin dreptul ochilor, să nu pierdem ocazia de a ne lua parte de învățătură, cu eventualele combinații ori constatări importante.

Să privim numai clocotul vieții, din zilele noastre.

Cea mai mare chestie; cel mai cumplit gând, care paralizază aproape pe celelalte, — este *existința*. Și în alergarea pentru asigurarea acestui factor, se poartă o luptă dintre cele mai sângeroase; s'a prefăcut chiar prin influința patimilor mărunte și a nervilor sdruncinați, — într'un fel de beție, — care, în cele din urmă, imposibil să nu calce în picioare totul: convingeri, suflet, sentimente...

Diracțiunea aceasta, durere, a început să domineze, în zilele noastre, pe toate terenele; a intrat în organismul societății. Luați de pildă bunăoară o carieră de oficiant. Câți au trebuit să-și jertfească, în urma acestora, cea mai scumpă comoară; câți au ajuns pe nedreptul la un os de ros; câți și-au metamorfozat sentimentele?! Ur-

marea? Atâtea și atâtea oficii neglijate. Sunt lucruri aceste, pipăibile, cari se petrec sub ochii noștri în continuu. Contra factum non est argumentum: ne-am și obicinuit cu ele, parcă.

Abuzurile multe însă, cazurile triste dintr'o parte sau alta, nu sunt altceva decât dovezi eclatante despre cariere greșite.

Dacă fiecare individ ar fi pătruns de sfințenia datorinței sale, de bună seamă nu ne-am isbi de-atâtea transgresiuni.

Pe noi însă ne privește, întrebarea de mai sus, cu totul din alte motive destul de ponderoase. Și importanța cuvenită, ar fi de dorit, ca nici să nu i-să treacă cu vederea, prin obicinuitele gesturi ieftine.

E cunoscută aglomerația din fiecare an cu ocaziunea alegerii tinărului cler pentru seminarul arhidiecezan. Evident, că toți concurenții nu pot fi primiți. Dintre cei respinși — și năcazurile se tot înmulțesc — au trecut o seamă de tineri *la Sibiu*. Tineri, cari ani de-arândul au trăit din mila altora pe aici: fii de preot cu stare bună; băeți de oameni fruntași, cari au ținut la legea lor cu îndărătnicie.

Relevăm faptul acesta fără ori-ce pornire de confesionalism.

Nu poate fi vorbă aici de vre-o ură, ci de alipirea față de biserică proprie. În mijlocul viforelor primejdioase, cari lovesc azi în biserică noastră, cazurile de soiul acesta trebuie conziderate ca simptome îngrijitoare.

Biserica în prima linie are lipsă de caractere de fier, de convingeri sănătoase și luptători energici. Când însă pentru cineva, ori dincoace ori dincolo, tot una-i — parc'ar fi vorbă de-o »lefterie«, trebuie să ne oprim puțin.

Unul ca acesta, fără nici o probă și pe lângă orice contra argument, nu poșede *vocațiunea*, care »trebuie să apese neasămănat mai mult în

cumpănă, ca toate celelalte criterii, ori cât de favorabile ar fi acelea».

De dragul exemplului, pestilența pocăitismului, ca cea mai modernă în sânul bisericii noastre românești, în parte considerabilă, călăuziți și luând aceste în considerare, își explică cu mult mai ușor origina. Și trebuie să recunoaștem, că lățirea rapidă a acestei primejdii este resultanta atâtor și atâtor datorințe neglijate; datorințe pentru cari individul nu a fost pregătit nici odată.

Cât de trist poate fi, că între cazurile concrete din cari am pornit se află și unul sau doi fii de preoți ai bisericii noastre.

Ce datorință își împlinește acel preot, care nici pe propriul fiu nu și l'a știut crește pentru turma ce păstorește?

Bineînțeles, că așa suntem nevoiți să ne lovim de-o mulțime de constatări dureroase, dacă preoții *in oculis eorum* astfel își privesc marea misiune. Ce dimensiuni va lua faptul acesta în ochii poporului!

Din exemple și observări cuminiți se poate învăța foarte mult. Soiul acesta nou de simptome îngrijitoare, la tot cazul, trebuie înferat cu asprime conștientă, pentru binele bisericii, sub aripile căreia ne ocrotim. »Preoții tăi, Doamne, se vor îmbrăca cu dreptate, și cuviosii tăi cu bucurie se vor bucura...« Ori este statul preoțesc o carieră de căpătuială?

Ședința comitetului partidului național român. La 11 și 12 a. c. s'a întrunit în Budapesta comitetul central executiv român sub presidiul dlui G. Pop de Băsești, când s'a discutat situația politică și s'a fixat programul de acțiune al comitetului pentru viitor. Despre cele petrecute în ședința comitetului s'a dat următorul comunicat oficios:

Comitetul central executiv al partidului național român s'a întrunit în 11 și 12 Oct. a. c. sub presidiul dlui G. Pop de Băsești în ședință plenară, la care au luat parte aproape toți membrii comitetului.

În aceste ședințe s'au urmat discuțiuni asupra situațiunii politice în general, precum și asupra mijloacelor și programului de acțiune în viitorul cel mai apropiat.

S'a constatat că situația politică sub guvernul actual este continuarea acelui sistem politic de opresiune, față de care și în trecut comitetul a fost silit a observa opoziția cea mai hotărâtă.

În scopul de a manifesta nemulțumirea poporului românesc și a motiva pretenziunile noastre naționale în fața politicii actuale de stat s'a decis publicarea unui memoriu informativ pentru opinia publică asupra neglijiurilor, ce le suferim pe toate terenele vieții publice.

S'au luat măsuri pentru ținerea mai multor adunări populare, iar pentru desăvârșirea organizării partidului, precum și mai ales pentru efectuarea lucrărilor referitoare la stabilirea listelor electorale pe baza legii celei noi, s'a decis angajarea unei puteri de muncă, ce va sta exclusiv în serviciul comitetului.

Comitetul a luat la cunoștință multumitoare activitatea parlamentară a deputaților noștri naționali și i-a împuternicit, ca la proiectele ce sunt a se aduce în discuția parlamentului să apere cu energie punctul de vedere al partidului național român.

În fața svonurilor răspândite în mod tedențios despre pretenziunile tratative cu factorii politici hotărâtori în viața publică a statului nostru, constată că dela eșuarea tratativelor din iarna acum trecută, între acest comitet și între guvernul țării absolut nu au avut loc nici un fel de tratative.

Comitetul național însă de sine înțeles se simte dator a discuta cu ori care factor decisător în viața politică a statului nostru asupra condițiunilor de existență națională și dezvoltare culturală și economică a nea-

mului nostru și a arăta și acestora cu orice ocaziune adevărurile, pe cari se bazează politica partidului național român, singur în drept de a conduce viața politică a poporului românesc din Ungaria și Transilvania.

Din comitatul Hunedoarei. Foile maghiare vestesc, că consistorul arhidiecezan din Sibiu a sîstat ajutorul încuviințat școlilor gr.-or. române de pe teritoriul comitatului Hunedoarei, prin care se întregea salariul învățătorilor până la 1000 cor. Școlile au fost îndrumate, ca să ceară ajutor de stat. Chestia s'a desbătut mai întâi în congregația comitatensă, unde inspectorul Dénes Károly a făcut raport amănunțit asupra situației, concludând, că să fie îndrumate comunitățile școlare să dea ele întregirea până la 1000 cor. Deputatul Demian a făcut contrapropunere, ca să li-se acoarde școlilor ajutorul cerut, fiind bisericile în mare parte lipsite de mijloace, iar populația mizeră. S'a primit propunerea inspectorului. Optzeci de școli gr.-or. românești sunt atinse prin aceasta hotărâre.

„Chestia socială în lumina credinții creștinești“.

Discurs rostit în sinodul districtului protopopesc Luna, de Victor Pop, paroh în Cheț.

(Continuare și fine).

Stătorit odată caracterul social al omului, s'a spus cu o cale și judecata asupra vieții sociale produsă în urma sistemului politic, ce a dominat veacul trecut și care mai dăinuiește și până azi, corumpând neîncetat moralul public și familiar, și diferențînd tot mai mult pe om de om.

Nu-i mirare, dacă nexul logic al lucrărilor a pretins, ca față de sistemul capitalist

neomenos și exploator să se pornească reacția pentru apărarea drepturilor negliigate ale existențelor misere și a masselor muncitorimeii expropriate din dreptul lor de a fi. Nexul causal între sistemul politic liberal și întră direcția socială nu să poate tăgădui, aparând astfel socialismul numai ca o fază nouă în evoluția societății omenești, dar cea mai sănătoasă mișcare, fiind ea atât de aproape înrudită cu spiritul evangheliei lui Hristos și a Bisericii sale, care în toate vremurile a vestit cea mai adevărată libertate, cea mai sinceră egalitate și frățietate, exprimată atât de frumos în cuvintele cu cari începem rugăciunea Domnului: „Tatăl nostru“.

E drept că începutul mișcărilor sociale s-a făcut pe baze pur umane, ba i-s'a dat colorit chiar anticreștinesc. Cauza acestei aberațiuni a fost ignoranța și reacredința unor corifei ai socialismului, cari crescuseră mulțimea în greșita convingere, că Biserica ar protegea sistemul vigent față de interesele muncitorimeii asuprită. Biserica ținând să-și conserve morala neștirbită nu a putut aproba ce-i drept direcția socială inaugurată în Franța și propagată dela 1860 și în Germania de Marx și Lasalle, care ținea să restorne ordinea socială-liberală cu forța. De aici rezerva cu care Biserica petrecea mișcările social-democraților ateii, conduși de cel mai dur materialism. În momentul ce Biserica s'a convins însă că statul e nepuțincios și mut față de cererile juste ale mulțimei, ea puternic și-a ridicat cuvântul în interesul muncitorimeii exploatare dând astfel de goi însinuările celor ce voiau să o prezinte ca dușman al omului sărac.

Pontificele de pie memorie Leo al XIII-lea, în enciclicele sale de conținut social, înainte de toate desfășura ideea cea mai curată a statului și societății. Bazat pe

FOIȚA.

La

instrucțiunea pastorală alui Dositei patriarhul Ierusalimului dată lui Atanasie mitropolitul Ardealului în 1698.

În 22 Ianuarie 1698, alesul mitropolit al Ardealului, Atanasie, a fost sfințit întru arhiepiscop, la exarhatul Ungrovlahiei în București. Cu acea ocaziune, pentru a feri pe chiriarhul ardelean de doctrinele protestante și poate și de cele catolice, pentru prima dată, i-se dă și o carte de învățătură ortodoxă, — sau mai bine zis de porunci — cuprinzătoare de 22 încheeturi.

Învățăturile aceste sunt date de patriarhul Dositei în numele său, în numele exarhului din București. Teodosie în numele lui Clement al Adrianopolului, în numele lui Auxentie emeritului mitropolit al Sofiei și în numele lui Neofit al Sebastiei.

Acești trei arhiepiscopi se aflau adecă pe acel timp la scaunul mitropoliei din București și dânsii fură aceia, cari au ales, respective au repetat și confirmat (ecodosis) canoniceste alegerea informă făcută de preoțimea din Transilvania.

De iscălit au iscălit instrucția numai Dositei și primitorul subiect Atanasie.

Primul a iscălit-o grecește Δοσίθεος ἐλέω θεοῦ Πατριάρχης πάσης Παλαιστίνης, iar Atanasie românește: „Smerenie Atanasie Episcopul țării Ardealului. Instrucțiunea din vorbă e redactată românește¹⁾.

¹⁾ Se află originalul în condica mitropoliei, fila 4 în dos Dl. N. Iorga „Sate și preoți din Ardeal“. București 1902 pag. 81 nota zice, că „condica azi e pierdută“. Ghenadie Enăcean (ca arhiepiscop de Craiova) au studiat-o și edat-o în București 1886 Instrucția din cestiune e reprodusă la pag 714 și urm. Din condica originală mai întâi a reprodus-o păharnicul Alexandru Geanoglu Lesviodox „Istoria bisericească universală“. București 1845 pg. 328 și urm. De aici a retipărit A. T. Laurian în „Magazin istoric pentru Dacia“. București 1847 tom III. pg. 275—7 și idem „Documente privitoare la istoria Transilvaniei“. Viena 1850 pg. 144—146. Tim. Cipar „Acte și fragmente“. Blaj 1855 pg. 240—252. Cipar a tipărit după o prescriere alui dr. Vas. Pop, medic în Brașov, carele în decembrie 1821 o prescrie după origilalul dat lui dat de însuș mitropolitul Bucureștilor, Dionisie, care pe acel timp petrecea la Brașov. Ms. consistă din 68 foi, avea însă lipsuri la început și capet. Titula era: „Condica a preasfintei mitropoliei a ungrovlahiei, ce s'au făcut în vremea mitropolitului chir Ștefan, ca să se scrie aducerile aminte pentru arhiepiscopii, carii se fac noi. Mart volest 1668“. Din Lesviodox a retipărit instrucția Nicolae Popea în „Vechea Mitropolie“. Sibiu 1870 pg. 91—98. Tot din Lesviodox au retipărit-o Șaguna în „Istoria bisericii ortodoxe“. Sibiu 1860 tom II.

În altă ordine de idei și cu altă ocaziune¹⁾, am dovedit până la evidență, împotriva lui Șaguna²⁾ Popea³⁾ și Jorga⁴⁾, cum că instrucțiunea cestionată nu e și nu poate fi considerată ca jurământ, neîntrunind unele din criteriile materiali și formali ale validității și legitimității juramentale.

De data asta vom a trata sumar întrebarea numai privitor de origina ei, re-

pg. 138—148 (136) apoi în rev. „Biser. ortodoxă română“. București an VIII. (1884) Nr. 10 pe October pg. 713—722. În resumat la dr. Moldován Gergely: „A románság“. Nagybecskerek 1896 pg. vol. II. pg. 193—4. dr. Georgiu Popoviciu „Unirea etc.“ Lugoj 1901 pg. 65—70. Nic. Iorga „Ist. bis. românești“. Vălenii de munte 1909. vol. II. 12—14. Paraschiva Popescu „Teodosie mitropolitul Ungrovlahiei“ București 1898 p. 31—41 rev. „Preotul Român“ Gherla 1890 pg. 59—60. Lupas János „Az erdélyi gör. keleti egvház etc.“ Budapest 1904 p. 18 dr. Siegescu József în „Hittudományi Folyóirat“ Budapest 1896 p. 695. Alexandru Pop. „Desbinarea în biserica românilor“ București 1892 pg. 36—37.

¹⁾ Dr. Ștefan Pop „La Unirea bisericii românești“. Timișoara 1903 I. 35—37.

²⁾ o. c. 136 „... carea încă să poate privi ca un al doilea jurământ“.

³⁾ o. c. 91 „... care învățătură încă să poate privi mai de un doilea jurământ“.

⁴⁾ Ist. biser. II. o. c. n. „E ca o mărturisire de o. c. n. „E ca o mărturisire de credință a bisericii muntene“.

învățăturile și principiile moralei creștinești apără și susține necesitatea auctorității fără care ordine socială consolidată nici închipui nu s-a poate. Din însăși existența societății urmează, că scopul ei singur binele comun poate fi, prin urmare e neapărat de lipsă, care fiecare membru al societății să fie pătruns de acest scop și să-și conformeze acestui scop lucrările sale. Ca societatea să poată îndeplini misiunea sa, activitatea singuraticilor trebuie să miște între anumite limite, nu cumva activitatea celorlalți să fie stânge-nită. Această regulare a acțiunii singuraticilor îi revine ca o datorie imperioasă statului, care în primul loc e chemat să dea directivele de lipsă ca aceasta acțiune să fie în armonie, cu țânta societății — binele comun. În interesul societății așadar statul are drept ba chiar datorință să limiteze activitatea individului, observând însă totdeauna dreptatea și echitatea. Văzând marele pontifice spiritul anarhic de care e condusă viața economică și comercială, unde om luptă împotriva omului, unde bietul muncitor nu mai e considerat ca o ființă morală, ci ca un simplu mecanism, ca un mijloc de exploatare și îmbogățire în mâna celor câte-va mii, caută să aperse interesele și dreptul de trai al milioaneilor. Munca o pune din nou în lumina credinței. Omul fiind ființă socială are drept să se împărtășească din bunurile fizice și morale ale societății. Dreptul la aceste bunuri să câștigă însă prin muncă cinstită „cu sudoarea feții tale vei mânca pâinea de toate zilele“. Așadar fie-care om e obligat să muncească în interesul său și spre binele societății din care face parte. Munca ce o prestează individul, are caracter social și moral, prin urmare trebuie remunerată astfel, ca să fie destulă pentru susținerea individului și a familiei sale, pentru perfecționarea sa morală și alor săi.

Nu este justificat așadar capitalismul anarhic, nici dreptul de posesiune nelimitat al singuraticilor. Morala creștină recunoaște dreptul de posesiune al individului, dar numai întru cât averile private servesc interesul comun și întru-cât sunt accesibile de toți. În acest chip pune capăt pontificele social confuziei și anarhiei generale. Pretensiunile juste le deosebește cu judecată sigură de drepturile închipuite, și pe când militează pentru plinirea acelor, tot atunci cere să amuțească aceste, dând în acest chip societății dismembrate și învrămășite bază sigură de consolidare și împăciuire. Până-ce însă statul să va reculege din imbecilitatea, la care fu condamnat prin interpretarea falsă a libertății omenești și până-ce cunoscându-și datorințele față de societate va lua măsurile cuvenite pentru restabilirea ordinii sociale resturnate, ca cel mai potrivit mijloc de a sana relele recomandă organizarea muncii, cerând tot odată ca statul să recunoască dreptul de asociere al supușilor săi, iar munca sistematică ce o vor desvolta aceste organizații să o sprijinească și promoveze.

Din cele zise până aci ne-am putut convinge, că problema socială, — având ca obiect omul întreg, omul moral — singur pe bază morală s-a poate deslega. În zădar încearcă social-democrația să dea soluțiune întrebării cu sprijinul fictivului materialism istoric al lor, chestia socială nu este numai chestie de pâine. Ori-cât de materialisti ar fi social-democrații în principiile lor nici când nu vor putea abstrage dela trebuințele morale și sufletești ale omului, ci vor trebui să le îndestulească acele, la ce ei însă nu sunt în stare, pentru-că nu au principii morale.

Problema socială singur religiunea creștină, și per eminentiam Biserica catolică cu auctoritatea și organizația sa puternică o

poate deslega, pentru-că singură este în posesiunea principiilor morali, cari pot servi ca bază solidă societății omenești. Fiind omul compus din trup și suflet, între viața lui materială și morală este legătură strânsă. Dacă promovăm moralitatea omului trebuie să îngrijim și starea lui materială, care în urma caracterului omenească dualist — este baza progresului și moralei și vice-versa. Noi, ca preoți — ca ministri autorizați ai moralei lui Hristos, datorință avem prin urmare, să purtăm la inimă deslegarea problemei sociale. Calea ne-a arătat-o pontificele Leo al XIII-lea. Avem să coborâm în mijlocul poporului, să-l cultivăm. Până-ce poporul este incult și neștiutor, el va servi de un bun material de exploatare pentru vampirii piețelor noastre, când însă va ajunge în posesiunea cunoștințelor de lipsă ca să se poată orienta în valvârtegiul vieții sociale complicată de azi atunci va îngriji el mai cuminte soarta sa.

Pe lângă altele și din acest motiv a recomandat înaltul nostru episcopat „Astra“ în atențiunea clerului român, ca să se înscrie toți ca membri ordinari ai societății culturale românești și invitându-i să ieie toți parte din munca culturală, ce are să o desvoalte.

Trebuie să convingem poporul, că a munci este datorință creștinească, că singur munca cinstită este în drept să ne câștige cele de lipsă pentru trai. Trebuie să-i luminăm cărările ce științele experimentale și tehnică le-a deschis pentru o economie mai rațională, ca a trecutului. Să trezim și întărim în el simțul social, simțul de frățietate. Să-l învățăm a cunoaște și aprecia puterea ce rezistă în asociere.

Avem și până acuma noi românii mai multe soiuri de reuniuni și tovărășii, azi însă suntem numai la început, sunt multe tere-

mând, că cu alt prilej să analizăm puțin și lăturea liturgică și juridică a instrucțiunii desamintite.

Istoriografia română azi e unanimă întru a crede, că instrucțiunea aceasta pastorală, e fatul patriarhului Dositei de Ierusalim; unul din cei mai străluciți ierarhi, cari a împodobit cândva biserica ortodoxă dela desbinare încoace¹⁾. Mai mult chiar! Unii scriitori ortodoksi, mai noui zic, cumcă instrucțiunea aceasta „deosebită și neobișnuită până atunci . . . act unic în felul său²⁾ e „anume compusă, . . . cu scop de a-i aminti datorințele canonice și a-l întări în ortodoxie“³⁾, pe ardeleanul Athanasie, carele dăduse deja probe pozitive destule, că e cam „zăbavnice cu inima a ținea“⁴⁾ de bani umblători toate, câte i-le așteaptă învechitul orient slavo-bizantin.

Cu toate că literații români nu o spun apriat, dar printre șirele lor, totuș putem citi, că sunt de părerea, cumcă Dositei a redactat instrucțiunea deadreptul în limba română, ori în cazul cel mai rău, însuș ar fi tradus-o din textuarea grecească, pe limba românească, căci petrecând mult timp în

Muntenia, a trebuit să-și însușească limba noastră!

Primul dintre români, cari s'a îndoit despre știința de românește a patriarhului, a fost la anul 1884 prof. Grama din Blaj. Acesta scria:

„Cu greu va fi poșezut patriarhul limba românească în măsură așa mare, cât să fi fost în stare a compune instrucțiunea românește. De aceea el o va fi compus grecește și altul i-o va fi tradus pe limba românească“¹⁾.

Instrucțiunea din vorbă nu a fost stilizată românește și nici nu a fost tradusă românește de Dositei, dânsul nu au stăpânit în așa măsură limba noastră, ca să poată face lucrul acesta. Dositei la trei ani după instrucțiunea aceasta, adică în Novembre 1701, scrie două scrisori de afurisenie una lui Athanasie și alta lui „Chir Stefan Ratz“ odorbirăul orașului Bălgrad. Ambele scrisori sunt compuse în limba elină. Dacă ar fi știut patriarhul românește, de sigur nu scria el cestor doi români altcum, decât românește.²⁾ Ci instrucțiunea însăși, cum

am arătat mai sus, e iscălită de Dositei grecește.¹⁾

Dositei nu a formulat „ad hoc“ instrucțiunea pentru Athanasie. Învățăturile din ea sunt mult mai vechi! La anul 1672, s'a celebrat un sinod mare la Ierusalim²⁾, din prilejul târnosirii bisericii votive din Vitleem.

Pentru zidirea bisericii și mănăstirii acesteia, Constantin Vodă Cărnul dăruise 7000 de lei³⁾.

Trebuie să relevăm, că la aceasta adunare bisericească, de mare importanță dogmatică a bisericii ortodoxe orientale, față de biserica occidentală protestantă, ierarhia românească încă a luat parte activă prin un meritos reprezentant al său, care iscălește: Protosinghelul Ungrovlahiei Grigorie preot, mărturisesc, că aceasta este credința noastră catolică (universală) și a bisericii de răsărit.⁴⁾

¹⁾ Dl Iorga Ist. bis. l. c. II. 12, grecește, când zice, că e iscălită și de Teodosie!
²⁾ E descris frumos de eppl. Romanului Melhisedec Stefanescu „Biser. ortod. în luptă cu protestantismul“. București 1890 pag. 79—116 finea.

³⁾ Chrys. Popodopulus „Λογίδιος πατριάρχης Ιεροσολύμων“, estras din rev. „Νέα Σιών.“ pag. 6, 8. (Noul Sion) de pe anul 1907, la Iorga Ist. bis. o. c. I. 378, 360.

⁴⁾ Erbiceanu în revista „Biser. ortod. română“ București an. XXXV. (1911) nr. 2. pe Maiu pag. 129.

¹⁾ Pe scurt în „Răvașul“ Cluj, pg. 720—8 și 787—793, viața și faptele lui, încât vin în atingere cu biserica românească.

²⁾ Al. Pop l. c. 37.

³⁾ Popoviciu l. c. 67.

⁴⁾ Luca XXIV. 25.

¹⁾ Dr. Grama l. c. pag. 83 nota 2.

²⁾ Scrisorile sunt descoperite de regretatul elenist Cont. Erbiceanu, se află la academia română în București ms. nr. 605, traduse românește în „Bis. ortod. română“. București 1891 nr. 9. pag. 691—696.

nuri neglijate cu totul, cari le-am putea exploata spre îmbunătățirea stării materiale și morale ale poporului nostru.

Inceputul muncii sociale-economice, ce ne așteaptă ar fi băncile sătești sistemul „Reiffeisen” atât de călduros recomandate de marele mecenat Stroescu, care pentru a înlesni organizarea acestor fel de tovărășii a și pus la dispoziția „Asociațiunii” suma de una sută mii coroane. „Unirea” și alte gazete românești au și revenit în repetite rânduri la aceasta chestie importantă, cei în drept însă să fac a nu auzi glasul vremurilor. Poate are dreptate „Unirea” când bănuiește, că institutele noastre financiare ba chiar unii privați își vad periclitare interesele băncilor noastre prin înfăptuirea ideii sulevate mai nou de dl Stroescu. Ori-cum să stee însă lucrul, organizația băncilor sătești trebuie să se realizeze mai curând, sau mai târziu, pentru-că o pretinde interesele generale ale poporului și neamului românesc, în fața căror interese superioare trebuie să amuțască interesele particulare.

Dacă organizația tovărășilor de credit ar întârzia la noi, va ocupa tot mai mare teren centrala din Budapesta, trăgând în sfera s'a de interese tot mai multe sate românești, de unde ar rezulta o mare pierdere de forțe pentru neamul nostru și ar pierde mult chiar și capitalul național pe când începută odată și la români organizarea băncilor sătești, cu vremea corpul neamului românesc din țară va deveni un corp compact încheiat nu numai prin unitatea limbii și culturii, ci și prin puternicele legături a intereselor economice comune, prin ce s'ar da avânt mai pronunțat chiar și progresului cultural sprijinit de activitatea acestei organizații.

Noi așteptăm, ca cercurile noastre financiare în conțelegere cu „Asociațiunea”

Sinodul acesta plenar din Ierusalim 1672, precum și cel din Iași¹⁾ ținut cu 30 de ani mai înainte, în unele privințe se pot privi ca un mic Tridentin al răsăritenilor, în contra reformatiunii luterane. Decretările acestor sinoade sunt hârtii simbolice pentru religionea ortodoxă²⁾. De aceea în 1723, când biserica anglicană, a recercat pe ortodoxii orientali ca să se unească bisericile acestea, ortodoxii au propus anglicanilor atunci ca condiții „sine quibus non”, tocmai articlii sinodului de Ierusalim, articlii formulați la timpul său, de dibacele Dositei, prezidentul sinodului³⁾.

Intre hârtiile simbolice a sinodului, primul loc îl ocupă cartea compilată de Dositei și intitulată, „*Ασπίς ὀρθοδοξίας*”. Păvaza ortodoxiei! E compusă în contra calvinismului din Transilvania și Ungaria.

Din aceasta carte apoi și-au excerptat

¹⁾ M. I. Dobrescu „Imprejurările, cari au provocat sinodul dela Iași”. București 1890. Ghenadie Enăceanu „Meșterul Manonele și Petru Movilă”. Bucur. 1882 N. Mateescu „Petru Movilă, mitropolitul Chievlui”. București 1896. Const. Erbiceanu în „Rev. Teologică”. Iași (I.) 1883.

²⁾ Dr. P. Sinthern „Acta academiae Velehradensis” Pragae 1911 pg. 38.

³⁾ Epp. Melhisedec, l. c. 111 și Dragomir Demetrescu în rev. „Biserica și Școala”. Arad 1907 nr. 30.

să ieie inițiativa pentru înfăptuirea organizației tovărășilor de credit, iar dacă cei chemați să nu vor înțeleagă acest postulat imperios al vieții noastre sociale, noi vom merge pe calea ce ne-o arată un confrate în n-rul 96—1912 a „Unirii” și Biserica va trebui să ieie în mâinile sale aceasta afacere ardentă.

Dacă clerul pe lângă cultivarea minților și inimilor va cultiva și sprijini și interesele materiale ale poporului, atunci chestia socială la noi e rezolvită, pentru-că istoria trecutului și experiența de toate zilele ne poate convinge, că poporul situat mai bine materialmente de regulă este mai moral, iar unde stăpânește moralul, acolo pacea și îndestulirea suride din inimi.

„Et in terra pax hominibus bonae voluntatis”.

Corespondențe.

Sfințire de clopote, — teatru, — înființarea unei agenturi a Asociațiunii pentru cultura și literatura poporului român, — părăstas pentru Vlaicu în Hodișa.

(Continuare și fine.)

La amiazi toți, cei veniți la sfințire, au fost ospătați, de cătră Hodișeni, ducând dela Biserică, fiecare poporean, câte 30—50 de străini. După amiazi la 3 ore, tinerimea locală, sub conducerea învățătorului, a jucat teatru în școală, predând pieza: „O Sâmbătă norocoasă”, în carea diletanții s'au achitat foarte bine de rolurile lor; cu deosebire au interpretat bine: Demetriu Pop alui Teodor pe Ilie bețivul, Demetriu Orha pe Gheorghită prietinelui lui Ilie, Ioan Pop pe Adam, juratul

Dositei instrucția¹⁾ sa, spre a o impune nouhirotonitului prelat român al Transilvaniei.

Despre instrucțiunea lui Dositei, pomenesec și scriitorii greci²⁾.

Sub unile considerante s'ar putea zice, că „Păvaza ortodoxiei” lui Dositei, e aproape aceea pentru grecii ortodoxi, ce e „Mărturisirea credinții ortodoxe de răsărit” a românului Petru Movilă, pentru ortodoxii slavi și români.

Acum doi ani, părintele dr. Sinthern, aprețind monumentală operă a învățătorului teolog italian, Aurel Palmieri, intitulată:

„Theologia dogmatica orthodoxa ecclesiae graeco russae ad lumen catholicae doctrinae”. Florența 1911 vol. I. spre uimirea vederilor noastre de până aci, constatăază, cumcă erudiția lui Dositei din opul simbolic „Pavaza ortodoxiei” e toată bine de imprumut! Dela primul argument, adică și până la ultimul e adunată din diferite locuri ale arsenalului teologiei și polemicii catolice³⁾.

Proin.

¹⁾ dr. Nic. Nilles „Symbolae etc.” Insbruck. 1885 v. I. pg. 154, 194 și 150.

²⁾ Papadopulos o, c. 44, la Iorga ibidem II, 12 nota 1.

³⁾ Dr. P. Sinther „Acta academiae Velehradensis”. Pragae 1911 pg. 33.

comunal; Mărioara Orha alui Ioan, pe Sofia muierea lui Ilie, Maria Pop alui Teodor, pe Viorica și Mărioara Pop alui Ioan, reprezentând pe Oprița fca lui Ilie; cari prin jocul lor au stors multe aplauze; dar și cialaiți diletanți au fost cât se poate de buni și sunt vrednici de toată lauda, și pe lângă toate, că ziua cu toții trăgiau cu coasa și cu grebla, totuș seara cu multă plăcere veniau la școală să învețe teatrul, cinste și recunoștință i-se cuvine și bravului învățător Ananie Măgdaș, care acuma a 2 oră a predat teatru cu tinerimea Hodișană, și care lucrează cu tot zelul întru conducerea tinerimei, pe calea științei și a adevăratei culturi românești. — Și după ce la teatrul de după amiazi, nici străinii n'au putut încăpea în școală, s'a luat hotărârea, ca să se predea în codată pieza teatrală seara. Prin urmare seara la 7,9 ore iarăș s'a jucat teatrul, înaintea unui și mai numărös și mai ales public. prezentându-se la teatru toată inteligența din comunele vecine, în frunte cu Preaonoratul Domn protopop tractual, Ioan Silviu Selăjan, și cu Spect. Domn dr. Augustin Mircea, avocatul român din Ardedin, notarul despărțământului Sătmar al Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român. Diletanții din Hodișa au jucat iarăș cu mare succes, așa că pe toți cei de față i-au pus în uimire cu prestațiunile lor perfecte, cu mimica, gesturile și mișcările lor neescepționabile. Mai ales au plăcut, când în scena ultimă, venid dela cununie toți ficiorii și fetele diletanții au apărut pe scenă în costumurile pregătite de mâinile lor; și toți unul ca altul atât ficiorii cât și fetele erau foarte frumoși, chipeși și bine desvoltați, deși, precum să știe; tinerimea, precum și toți locuitorii din Hodișa, sunt foarte trudiți cu lucrul. — La sfârșitul teatrului, ficiorul judeului comunal, Demetriu Orha, a predat cu o rutină uimitoare monologul: „Achim Filărul”, stărnind o ilaritate foarte sgomotoasă și aplause nesfârșite. — După acestea urcând pe bină avocatul dr. Mircea, aduce elogioase laude tinerimei din Hodișa și conducătorilor tinerimei, preotului și învățătorului, cari desvoaltă cea mai mare activitate în tot despărțământul Sătmarului întru răspândirea culturii noastre populare. Vorbește apoi contra „alcoolului” și îndeamnă pe cei prezenți la crutare, căci numai prin crutare să poate ajunge la bunăstare. La fine provocând pe cei prezenți să se înscrie de membri ajutători ai Asociațiunii câte cu 2 coroane, în prețul cărora vor primi toți membrii câte 10 cărți românești, cu frumoase învățături; conscrierea membrilor o concrede parohului local; deodată înființează și o agentură a Asociațiunii în Hodișa, predând parohului o bibliotecă populară dela Astra cu 54 broșuri. — De altcum vin să relevez, că tinerul avocat dr. Augustin Mircea, de când și-a deschis cancelaria în Ardediu ca Directorul filialei Sătmarului să folosește de toate ocaziunile, și descalcă în toate satele din cercul Ardediului, ținând prelegeri populare cu sătenii, îi luminează dându-le sfaturi bune; și lucră atât cu vorba cât și cu fapta, spre cultivarea poporului nostru român din aceste părți, — numai să ni-l țină Dumnezeu mulți ani!

Astfel s'a săvârșit în Hodișa sfințirea clopotelor procurate prin credincioșii emigrați în America. Preaonoratul Domn Protopop

din Mădăras, într-o epistolă doioasă, adresată parohului din Hodișa, cu ocaziunea sfințirii clopotelor face o fundație bisericească de 200 cor. Iată preotul — păstorul cel bun și adevărat, care-și dă viața și averea; își dă toată dragostea inimei sale pentru turmasa! Mulți ani Părinte!

În sărbătoarea Înălțării Sfintei și de viață făcătoarei Cruci, părintele Vida, la sfârșitul Liturghiei, rostește o predică frumoasă: „despre crucea suferințelor poporului românesc“ sfârșind cu crucea cea mai nouă, ce ni-s'a trimis de Atotputernicul, prin moartea tragică, al falnicului nostru, sburător, fiul nemângăiatului plugar din Binținț, Aurel Vlaicu, martirul și gloria Culturii noastre române; și rădicând pă-răstas, pentru mântuirea sufletului „Marelui fiu de român“ demândă, că d. m. la $\frac{1}{2}$ ore, când se împlinesc 2 săptămâni, dela nă-praznica lui moarte, să se tragă clopotele 1 oră întreagă. Astfel clopotele cele nouă din Hodișa mai întâiu au jelit cu glasul lor duios de metal, pe cel mai ales fiu al neamului românesc. Vecinică să-i fie pomenirea din neam în neam!

Correspondentul.

Diverse.

Cătră On. Cetitori. După ce suntem deja cătră sfârșitul anului, și unii dintre On. abonați nu ni-au trimis până acum încă nici un crucer, nici din restanța anilor trecuți și nici din abonamentul anului curent, — venim a-i rugă cu tot respectul, să binevoiască a-și aduce aminte de noi și să ne trimită o parte din prețul abonamentului. Vedem și noi că anii acestia au fost slabi și criză financiară pretotindenea, dar pentru noi au fost într'adevăr cei mai răi. Însă datorința trebuie să ni-o facem cu toții.

Administrația.

Nouă medalie română. Din București ni-se scrie: S-a fixat definitiv forma medaliei ce se va da soldaților cari au luat parte la campania din Bulgaria.

Pe o față a medaliei va figura podul de peste Dunăre; deasupra lui va sta o figură alegorică cu mâna întinsă. De jur împrejur, se va ceti inscripția: „Din Carpați peste Dunăre la Balcani“.

Pe reversul medaliei, un vultur va purta pe piept un medalion cu chipul M. S. Regelui și deasupra vor fi scrise cuvintele: „În amintirea înălțătorului avânt — 1913“.

Serbările „Asoc. gen. a Presei române. Alături au început în Parcul Carol I marile serbări populare organizate de „Asociația generală a presei române“, în vederea cărora, ministrul lucrărilor publice a acordat o reducere de 50% din tariful căilor ferate române, tuturor persoanelor din provincie, cari vor merge să asiste la serbări. Reducerea e valabilă din 28 Sept. v. până în 7 Oct. v. Dela această reducere se exceptează județele. Mehedinți, Dolj, Vâlcea, Romanși, Teleorman, Olt. Vlașca, Dâmbovița, Ialomița, Constanța, Brăila, R.-Sărat, Putna și teritoriul ocupat.

Patru luni temniță și 400 cor. amendă. Sâmbătă s'a desbătut în Oradea-mare procesul intentat dlui învățător *Darius Pop*, pentru o corespondință publicată în „Românul“ în legătură cu o adunare a învățătorilor din Sălaj.

Osânda i-a fost patru luni închisoare de stat și 400 cor. amendă!

Cartea verde a României. A fost dată la tipar cartea verde a României, pregătită de d. Maiorescu asupra războaielor din Balcani în legătură cu atitudinea României.

Această scriere oficială, atât de mult așteptată va conține toate actele diplomatice primite și trimise de ministerul nostru de externe, statelor aliate, Turciei și celor șase mari puteri.

La ea va fi anexat protocolul păcii dela București și patru hărți privitoare la noua situațiune politico-geografică din Peninsula Balcanică.

Toate actele au fost comentate și explicate de d. Maiorescu, iar hărțile au fost lucrate la institutul român geografic, după indicațiile stat-majorului general al armatei.

Prețioasa lucrare va fi tipărită în trei mii exemplare și va fi trimisă guvernelor străine ministrilor români din țară și străinătate, membrilor corpurilor legiuitoare și presei.

Convocare. Desp. Ludoș aparținător Reun. Inv. gr.-cat. din avhidieceză în senzul § 20 din statute își va ținea adunarea cercuală de toamnă în Săușa de câmpie la 25 Oct. st. n. c. la care sunt invitați a lua parte toți membri acestui desp. precum și toți binevoitorii școlii noastre și a învățămîntului nostru popular. M-ludoș la 13 Oct. 1913. Vasiliu Moldovan Inv. preș.

O nouă jertfă a aviațiunii. Un nou accident mortal de aeroplan s'a întâmplat Sâmbătă în România, căruia a căzut jertfă sublocotenentul Negel.

Plecat dela București spre Târgoviște cu un aeroplan sistem „Farman“ și având ca pasager pe mecanicul aeroplanului dela Chitila Nichita Taceff, nefericitul ofițer-aviator fiind la o înălțime de 1000 m. în apropierea orașului Târgoviște, s'a decis să aterizeze spre care scop stingând motorul încep să se scoboare în sbor planat. Astfel scobori până la 400 m., când aprinzând de nou motorul a început să se scoboare cu o iuțală și mai mare.

Peste puțin nu se mai afla decât la câțiva metri departe de pământ, ceea ce proba, că scoborirea a fost executată cu prea mare grabă și cu multă lipsă de prudență.

Atunci văzând, că terenul nu este potrivit pentru aterizare, Negel a voit să sboare din nou pentru a alege un alt loc de scoborie.

În momentul acela însă roatele aparatului, pe care pilotul nu putea să-l mai stăpânească s'au lovit cu putere de pământ răsturnând aeroplanul.

Nichita Taceff, mecanicul aeroplanului dela Chitila, care după cum am spus era pasagerul lui Negel, a fost aruncat afară din aparat la o distanță de patru metri, scăpând teafăr ca prin minune.

Nefericitul sublocotenent Negel însă, a fost apucat sut aparat rămânând mort pe loc cu baza craniului zdrobită.

Corpul nefericitului aviator după constatarea morții, a fos așezat în un sicriu de metal și a fost transportat la București.

Vestea morții lui Negel a produs cea mai profundă durere, căci în urma însușirilor sale distinse aviatice, a fost designat să piloteze noul aparat Vlaicu, care se montează acum la Cotroceni.

Premiare de cai de prăsilă. Comisiunea pentru prăsilul cailor din comitatul Sibiu, va organiza Vineri, în 17 Oct. n. e., la ora 9 a. m., în târgul de vite al opidului Nocrich o premiare pentru prăsilă de cai, împărțind premii în bani și diplome de laudă.

Premiile în bani sunt destinate numai: a) pentru iepe, în etate dela 4—12 ani, prezentate împreună cu mânzi deplin lăptați, care sunt bine nutrite, sănătoase, puternice și posedă recerintele pentru o iapă aptă de prăsilă; b) pentru astfel de mânze, în etate de 3 ani, care promet o deosebită facultate pentru prăsilă; c) pentru alți mânzi și mânze mai tineri, dar în toată privința excelenți, cari nu sunt amintiți sub p. a) și b).

Atât iepele cât și mânzii sunt a se aduce pe ziua numită până la ora 8 dimineața pe locul numit. La premiare caii de rassa de sânge rece nu pot participa.

Despre fiecare iapă sau mânz trebuie să se arete atestatul comunal, prin care se dovedește, că respectiva persoană ține iapa și mánzul înfățoșat, de 6 luni în proprietatea sa, precum și țidula de mánzit.

Premii în bani se dau A) pentru iepe cu mânzi bine lăptați: 1 premiu de 80 cor., 1 de 70, 1 de 60, 1 de 50, 1 de 40, 1 de 30, 2 premii de câte 20 și 3 premii de câte 10 cor. B) pentru mânze de 3 ani: 1 premiu de 100 cor., 1 de 90, 1 de 80, 1 de 70, 1 de 60, 2 premii de câte 50 cor. C) pentru iepe de calitate eminentă sub 3 ani și pentru mânzi jugăniți: 1 premiu de 60 cor., 1 premiu de 50, 1 de 40, 1 de 30, 3 de câte 20 și 3 premii de câte 10 cor.

Diplome de laudă se împart de clasa I. de aur, de a II-a de argint și de clasa a III-a de bronz.

În senzul ordinațiunii ministrului de agricultură nr. 94196/1911 premiile, cari se vor vota pentru mânze de 3 ani. se vor solvi proprietarilor cu ocazia premierii numai pe jumătate, iar cealaltă jumătate se va solvi numai în ziua distribuirii de premiu din anul viitor și numai dacă se va dovedi prin certificat, că iapa s'a mánzit cu vreun armăsar de stat sau privat și respective poartă mánz, sau dacă se prezintă mánzul deja fătat. La caz că mánzul se vinde în decursul timpului, jumătatea reținută din premiu nu se poate solvi.

La premiile în bani a contribuit In. guvern cu 100 coroane, iar protopretorul cercual cu coroane 150, colectate de dsa.

Atrăgând cu toată căldura atențiunea proprietarilor noștri de cai din cercul Nocrichului asupra acestei premieri, în același timp li îndemnăm să și participe la toată întâmplarea cu caii lor la premiare.

Bibiu, 7 Octomvrie n. 1913.

Comitetul central al „Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiu“.

Pant. Lucaș,
prez.

Victor Tordășianu,
secretar.

Partea Literară.

Vizitație canonică în Maramurăș.

27 Iunie — 24 Iulie 1913.

(Continuare).

După Evanghelia Sfinția Sa a predicat purcezând din textul Evangheliei zilei: «Nu judecați, ca să nu fiți judecați». Mat. 7. 1. Insistă asupra dragostii față de deapropaele. Uniți prin dragoste să sfârșească zidirea bisericii, când va veni iar cu drag, să o consacre. Să fie însă mai întâiu liniște în familie, să înceteze concubințele și alte viții.

La sfârșit s'au cuminecat la vre-o 100 inși, dar mai ales femeile, poate și de emoție, de frică nu știau să se cuminece.

Cu ocazia vizitației s'a statorit, că protocolul esibitor e din 1906, al ședințelor curatoratului și senatului școl. din 1861, protocol despre predici și cateheze nu este, matriculele sunt începând din 1812. Cercularele în arhiv din 1845—1912, cea mai vechi toate decopiate. Ziarul bisericii din 1896. Averele în bani 240 cor., în obligațiuni private 1015 cor. 53 fil. laolaltă 1255 cor. 53 fil.; averea imobilă a bisericii 5 jughere, a școlii 2 case și 5 jughere. Contribuția o plătește biserica. Biserica de lemn slabă; casă parohială nu este, școala de piatră corespunzătoare. Asigurate toate la «Transilvania». Opt cruci în hotar. Este reuniune de cântări.

Stola preotului: pentru botez 1 cor., prohod mare 6—20 cor., mic 4 cor., cununie 10 cor., teșanie 80 fil., maslu 2 cor. deslegare 1 cor.

Cantorulu: misă 20 fil., prohod 60 fil. — 2 cor.

Curatori sunt: Aristiu Bichsigean, Ioan Mureșan, inv., Ioan Tonica, Teodor Pupăză, Iuliu Valea, notar, Sever Mureșan, primar, Tănăsă Bălătian, Ioan Bichigean. Prea puțini în o comună așa mare și prea puțini țărani.

*

La 11¼ înainte de amiază plecăm pe cale în sus la

Romuli

sau cum îi zice poporul Strâmba, dela valea cu acest nume, care se întinde la dreapta dela Romuli până la munții Besaraba cu vârful: Bătrâna (1713 m.) și Staniga (1400 m.) de sub cari isvorește. Numele de Romuli l'a primit după o urare, care se atribuie lui Iosif al II-lea anume: «Salva sis tu Romuli parva nepos». Intru amintirea acestuia s'au numit 4 comune de pe valea Someșului: situate două la mijlocul și două la extremitățile văii Someșului. Aceste 4 au fost Salva, Romuli, Nepos (Vărarea) și Parva.

Drumul e rău, tăiat de cară cu scânduri, ce merg dela Fiad (Bánffytelep), colonie evreiască din Romuli. Suntem însă rebonificați prin frumsețile naturale ale ținutului. Trecem printre dealuri, cari din ce în ce par, că vreau mai mult să se apropie. În unele locuri abea rămâne între dealuri loc pentru drum și valea Sălăuța. Dealurile sunt acoperite, ca aproape de munte, mai mult cu fag.

La jumătate calea vre-o 7 Km. e așa numitul Fiad 456 m. peste suprafața mării, ascuns în valea îngustă cu acelaș nume. Fînd Sâmbătă (șabet sau șabes) locuitorii liniștiți și fericiți ai acestei colonii discutau voioși pe butuci de brad și nu în crâșmă. La vederea noastră intrerup pentru un moment conversația, pentru a privi cu oarecare invidie la convoiul frumos ce urma.

La Fiad ne întâmpină 3 călăreți, cari aveau să anunțe altor 20 sosirea. Văzându-i alergând voinici cu cai sprinteni îndărpt în puterea cailor, — mai ales pe Gheorghe Bob, care cu sprintenu-i cal trecea mult înaintea celorlalți, — îți veneau în minte vremile bătrâne, când voinici mândrii cu ageri și sprinteni cai făceau mari servicii marilor voievozi.

Cu gândul la vremile de mărire din trecut și la voinicii de azi, — cari ne așteaptă în apropiere radioși de bucurie, că au să formeze avantgarda marelui Arhiereu, — abia observi, că dealurile se tot apropie, dând o mai mare siguranță și încredere voinicilor, cari se simt acasă, înfrățiți cu ele. Iși privesc fiii cu dragoste acum, când sunt plini de bucurie, iar când vânturi potrivnice bat cu urgie se pun în calea lor ferindu-și iubiții fii. La întâlnire salută învățătorul Irimieș în haine de călușer.

Apropiindu-ne de Romuli, — care e chiar sub Tibleș, 7 Km. dela Fiad, la o înălțime de 565 m. peste apa mării, — ne bate la ochi o negreață deosebită la cei ce ne așteptau sub poarta triumfală. Spre mare surprindere văd un mare grup de Evrei, tip maramurășan, cu căciula lor galițiană, cu perciuni cărlionțați, cu caștanul de mătășă. Se spune, că jumătate satul sunt Evrei. Numai cu 200 sunt mai mulți Români.

La poarta triumfală aproape de biserică binevențează notarul Ștefan Șerban românește. Sfârșind pășeste imediat rabinul și zice: Hochwürdigster Herr Bischof! Ich gratuliere Ihnen im Namen der izraelitischen Gemeinde, als Sie das Ihnen vertraute Volk besuchen. Wir wünschen, dass Sie das Ihnen vertraute Volk in Ruhe und Ordnung führen. Empfangen Sie unsere herzliche Grüße. Hoch! Preasfinția Sa răspunde românește exprimându-și bucuria, că vine între fiii săi. Le dorește să se întâlnească încă în aceeaș dispoziție sufletească, ce se vede acum de pe fețele și vestmintele lor. Rabinului și Evreilor răspunde: Ich sage Ihnen meinen besten Dank für Ihre herzliche Grüße. Ich bitte Sie diesen meinen Dank Ihren Genossen auszurichten und bewahren Sie mein Andenken, wie auch ich das Ihre bewahren werde.

La poarta bisericii salută cam fricos învățătorul Macedon Pop. Copiii și tineretul înșiruți sub agila conducere a primarului formau cordon până la ușa bisericii. Aici așteaptă protopopul tractului Ieudului și Izei din Maramurăș; Ioan Iváskó, care venise întru întimpinarea arhiereului și preotul local Ioan Bal. Biserica e frumoasă, nouă, cu o poziție admirabilă sub un deal înalt, cu turnul spre Tibleș. Iconostasul e pictat de Octavian Smigelski. Sunt multe icoane cu rame vechi, frumos cioplite. Ușile împărătești vechi asemenea. După litie predică Preasfinția Sa purcezând din textul Evangheliei zilei: »Cereți și se va da vouă, bate-ți și se va deschide«. (Mt. 7, 7). Arată lipsa rugăciunii către Părintele nostru ceresc.

La eșire copiii, toți în cordon steteau, sub conducerea primarului. La capătul cordonului erau câțiva ca de vre-o 5 ani, ceea ce a cauzat o bucurie deosebită ilustrului Arhiereu. Cum înaintăm spre dreapta e școala nouă, frumoasă cu 2 puteri didactice.

Când trecem o mulțime de Evreice și Evrei curioși se îndesau să privească cu multă mirare pe vlădica românesc. Casa parohială numai peste drum dela biserică, asemenea frumoasă, bună, așezată lângă un pârâu guraliv de munte, al cărui graiu în liniștea plaiurilor acestora îți sugerează multe idei frumoase. Pe cât e de drăguț însă cu undele cristaline, pe atât era de uricios cu 3—4 săptămâni mai târziu, când turbat de mânie, cu vuet groaznic, scormonind pietri și case s'a năpustit cu furie asupra

pacinicului sat primejduind avutul și vieța oamenilor, cari înainte îl aveau atât de drag.

La visitație se constată, că protocolul esibitor e din 1898; protocolul ședințelor curatoratului și senatul scol. din 1912, protocolul expedițiilor postale din 1900, protocol despre predici și cateheze nu este. Matriculele botezaților și ale morților din 1806. ale cununaților din 1818, circularele din 1859. Școala are o bibliotecă de 72 tomuri. Ziarul bisericii din 1896. Averea în bani 74 cor. 69, averea imobilă a bisericii 9 jughere 1355 st. □, porțiunea canonică 66 jughere 416 st. □., a școlii 1500 st. □. Contribuția pentru toate o plătește biserica. Biserica e de piatră bună; școala, casa parohială de lemn. La casa parohială 2 șuri, 3 grajduri, 2 cotețe, șopru de lemne, de fân. Sunt 2 case pentru învățători, ambele de lemn cu câte 2 încăperi, în stare slabă, grajduri cu șura asemenea. Sunt asigurate la »Első magyar általános biztosító társaság«. Grădina de pomărit e comună. Este în comună reuniune de cântări și înmormântare.

Stola preotului pentru boțez: 1 cor., înmormântare mare 6—14 cor., mică 6—10 cor. feștanie 2 cor. 40 fil., cununie 9 cor., deslegare 1 cor., missă 1 cor. 80 fil.

Stola cantorului: dela cununie 1 cor., înmormântare mare 3—8 cor., feștanie 40 fil. — 1 cor. missă 40 fil.

Curatori sunt: Sidor Curtuiș, Ștefan Șerban notar, Nicolae Cristea, Macedon Pop inv., Teodor Irimieș inv. George Moldovan, Ezechiel Curtuiș, Eronim Moț, Vasile Bob, David Ostate, Ioan Ros I. Vasile, Doroftei Bulz, Gavrilă Rus și Ioan Ternovan.

Numărul credincioșilor gr.-cat. e de 938 în 214 familii. Este și 1 gr.-or. și mulți Evrei. Intre Români sunt puțini cu familie număroasă. Așa Sebastian Neamțiu cu 10 membri, Ieronim Moțiu 10 membri, Dumitru Bulz 10, Simeon Tirnovan 9, Vasiliu Ostate 8, Mitrofan Rus 9, Grigore Birsan 9, Tanasă Bulz 8, Maței Apostol 8, Paramon Bob 8, Gavrilă Ioan 8, Teodor Irimieș învățător 8, Nastasie Telcian 8, George Câmpean 9, Ganea Dumitru 19. Sunt în comună și 2 familii gr. catolice rutene: Fedor Kavicskó cu 8 membri în familie, și văduva Paraschiva Mostojuc cu 1 prunc. Familiile evreești vor fi mai spornice. Nume cu sunet străin nu este între români.

În Maramurăș

29 Iunie — 24 Iulie 1913.

Situația, locuitorii, împărțirea.

Maramurășul românesc, despre care vorbim aici formează numai o mică parte a comitatului cu acelaș nume, ce se întinde în partea nordestică a Ungariei între Galitia, Bucovina, Moldova, ctt. Bistrița-Năsăud, Solnoc-Dobâca, Sătmar, Ung și Bereg. Are o suprafață de 9720 km. □ în 1907 cu 342,401 locuitori. Dintre aceștia în 1906 după Șematismul diecezan au fost 81,218 Români. În ținutul locuit de Români au fost apoi 10,631 romano-catolici, 2386 reformați, calvini, 24 unitari, pe cari pe toți îi putem număra la elementul maghiar la o altă dar 13,061 locuitori. Pe lângă aceștia au fost 1887 Ruteni și 28,566 Ovrei. E de însemnat, ca contingentul cel mai mare de străini și în special de Ovrei îl dă protopopiatul Sigetului cu orașul Siget și protopopiatul Vișeului cu cele 3 Vișee cu Borșa, la trecătoarea spre Bucovina.

În protopopiatul Sigetului sunt 11,440 în al Vișeului 8997. Față cu 37,982 Români erau deci în aceste protopopiate 20,437 Ovrei.

În 1910 Rs. Tit Bud spune în date istorice, că sunt 82,970 Români. Tot atunci statistica oficioasă, care mulți dintre Români gr.-cat. îl numără la elementul maghiar arată 84.510 Români sau Valahi, cum îi numește. Hotearele locuite, umblate și lucrate de Români sunt de 643.866 jughere catastrale. Câte vor fi și de fapt în posesiunea Românilor nu se poate determina. În tot comitatul sunt 1.688.294 jughere cat. Români străbat dar și lucră în mare parte pentru alții mai mult de a treia parte iar numerice fără Ovrei și Maghiari fac abia a

patra parte din locuitorii comitatului 357.705. Ovrei au fost în ținutul Românilor în 1910 în număr de 36.469 din 65.694 ai comitatului întreg, azi în 6 protopopiate în frunte cu un vicar, care rezidează în Sigetul Marmației și azi e Rs. Tit Bud. Aceste protopopiate sunt: 1) *al Izei* cu 7 parohii și 1 filie; 2) *al Ieudului* cu 7 parohii în 6 comune încât în Seliște sunt 2 parohii; 3) *al Coseului* cu 8 parohii și 2 filii; 4) *al Marei* cu 7 parohii și 2 filii; 5) *al Sigetului* cu 11 parohii în 9 comune, — încât în Apșa de jos și în Apșa de mijloc sunt câte 2 parohii — și 2 filii; 6) *al Vișeului* cu 9 parohii în 8 comune, — fiind în Borșa 2 parohii. — Aceste protopopiate și parohii sunt străbătute de văile: Izăi, Coseului, Marei, Tisei, Apșiței și a Vișeului.

Rolul în trecut și azi.

Fost'au aceste văi și dealurile, ce le împrejmuesc martori ai unor fapte mai agitate naționale și bisericești în vremurile trecute. Din aceste văi și de pe aceste plaiuri a descălecat Dragoș Vodă la 1359 în Moldova punând bază acestei țărișoare cu viitor glorios. De pe aceste plaiuri ș'a adunat frumosul și mândrul Francisc Rákoczy voinicii, cari i-au câștigat renume. Pe plaiurile aceste s'au susținut în veacurile trecute zeci de mănăstiri, — dovadă a simțului religios al boerilor maramureșeni, — iar vlădicii unor mănăstiri știau să țină în agitație pentru ideile lor întreg poporul maramureșan. Iar după anul 1848 undele Izăi, Coseului, Marei, Apșiței, Vișeului s'au adunat și au împrejmuit Sigetul imprimându-i timbrul autohtonilor. Atunci aveau Maramureșeni în fruntea comitatului un prefect ca Iosif Manu, un viceprefect ca Vasile Mihalca, pretori-jurați români în cercurile românești etc. Și erau mândri toți, că sunt Români.

Azi de 2—3 decenii pare, că s'ar fi schimbat împrejurările, riurile ș'au perdut energia veche, străbună. Aceasta, cred, e numai aparență, care însă are și o bază reală. În avântul lor de a cuceri, undele cristaline ale sgomotoaselor riuri au tras în alvia lor și elemente străine de pe țermuri, cari se simțiau bine în apa cristalină și la scutul unei energii avitice atât de impunătoare. Pentru bielele unde au fost însă tot atâți microbi, cari le-au tulburat la suprafață. De teamă să nu se inficieză totul s'au retras, s'au ascuns undele curate așteptând momentul să fie paralizați microbii, ca apoi cu energia slobozită din cătușe să-și urmeză calea. Așteaptă numai acel medic — făt — frumos sau și mai mulți, cari să-le scoată din cătușele microbilor.

I. Protopopiatul Ieudului.

Inființarea.

Acest protopopiat s'a inființat numai la anul 1862 — după dismembrarea de eparhia ruteană a Muncaciului, — și azi constă din parohiile: Săcel, Săliștea: 2 parohii, Dragomirești, Cuhea, Ieud, Bocicoel. Rs. Tit Bud spune că în 1862 se țineau în acest protopopiat și parohiile Botiza, Șaieu și Poeni. La 1867 s'a făcut împărțirea, care e și azi. Înainte de 1862 parohiile din protopopiatul acesta se țineau de »Ierașul de sus« sau al Vișeului¹⁾.

(Va urma).

Dr. V. Moldovan.

¹⁾ Tit Bud: Date statistice maramureșene. Gherla 1911.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

Elemente de igienă,

referitoare la biofiziologia anatomică de Dr. V. Hâncu, medic arhidiecezan, — Blaj.

E o lucrare absolut trebuincioasă pentru fiecare om cu carte. — Prin nenumăratele ilustrațiuni, dă o iconă foarte intuitivă asupra organismului omenesc. Lucrarea aceasta, care umple o lacună de mult simțită, a fost apreciată și întimpinată pe piața cărților într'un chip din seamă afară elogiios.

Se află de vânzare la autor și la *Librăria Seminarială din Blaj* (Balázsfalva). Prețul 1.50 + 10 fil. porto.

„Administrație bisericească”. — Cartea această e o colecțiune bogată de legi, ordinațiuni, normative, adunate laolaltă în ordine sistematică, din actele sinoadelor provinciale și a sinoadelor diecezane din toate patru diecezele noastre, din circularele ce servesc ca normative în toate patru diecezele aparținătoare Provinciei noastre metropolitane, din legile pol. biser. scl. Cartea aceasta de mare folos Preasfințiții noștri Arhiepiscopului au recomandat-o cu toată căldura Venera-

tului nostru Cler. *Circularul metropolitan* di 26 Martie 1912 Nr. 10230—1911 zice între altele: „Foarte puține vor fi afacerile bisericești și școlastice, referitor la cari nu dă inviațiunile de lipsă cartea aceasta, lucrată cu multă sirguintă, fiind cu luare aminte la toate izvoarele, din cari pot să se cunoască feluși rami ai administrațiunii bisericești din provincia noastră. De aceea o și recomandăm Veneratului Cler arhidiecezan pe lângă observațiunea, că ea se poate procura și din banii bisericilor”. — *Ilustritatea Sa Dr. Vasile Hossu* noul episcop al Gherlei zice: „De cartea aceasta în adevăr a fost lipsă, și aparițiunea ei aievea împlinește o lacună. Fără de acest op nici nu se poate închipui un oficiu parohial ori protopopesco”. — *Ilustritatea Sa Dr. Dem. Radu* Episcopul Orăzii-mari a dispus ca cartea aceasta să se procure pentru toate oficiile parohiali din Dieceza Sa. — Ca cartea aceasta de mare folos, și de un conținut vast de XVI+763 pagini în 8°, mare, să o poată procura și preoții cu dotațiune mai slabă, prețul unui exemplar legat în pânză s'a redus dela 12 cor. la opt (8) coroane + 76 fileri porto postal; iar al unui exemplar legat în piele dela 15 coroane s'a redus la 11 cor. + 76 fileri porto postal. — Se poate procura dela autor: Ioan Genț, protopop gr.-cat. în Oradea-mare—Nagyvárad, Sztaroveszky-utca nr. 6, precum și dela librăria seminarială arhidiecezană din Blaj.

Proprietar, editor: **Vasile Moldovan.**
Redactor responsabil: **Augustin Gruția.**

Viță americană altoită

precum și viță americană pentru altoit, cu și fără rădăcini, în diferite varietăți, furnizează renumita și de mulți ani recunoscută ca cea mai de încredere pepinieră.

FR. CASPARI

Mediaș—Medgyes. [Nagyküküllő vm.]

Serviciu conștiințios. Soiuri garantate.

Catalog se trimite la cerere gratis și franco.

În catalog sunt publicate mai multe scrisori de mulțumire, primite din toate părțile țării, astfel, că înainte de a face comanda, oricine poate cere informațiuni în scris sau verbal dela dnii proprietari, cari mi-au trimis acele scrisori și se pot convinge astfel de absoluta încredere, ce o pot avea în firma de mai sus.

[12] 2—20

„Lemne de foc”

din fag tinăr, crepate și bine uscate, se află de vânzare cu prețul de 135 cor. vagonul, încărcat gata, la

lfj. Kiss Ernő
în Szováta.

(56) 4—7

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania”

SIBIIU

Strada Cisnădiei 1—5. Edificiile proprii.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe vleață

(pentru prooși și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la	
linea anului 1912	K. 5,456,645-67
Capitalul asigurate pe vleață achitate	„ 5,458,889-48
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1912	foc „ 133,667,241—
	vleață „ 11,740,710—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	cor. 2.603,400—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Perseane versate în achiziții cu cerouri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(18) 79 ?

A APARUT și se află de vânzare la Librăria Seminarială din Blaj:

ANTOLOGION

SAU

MINEIUL,

carele cuprinde în sine slujbele dumnezeștilor sărbători, ale Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților preste an după rânduiala bisericii răsăritului de legea grecească,

TOMUL I. legat în piele, cu copcii face 32 cor.

„ II. III. legat în piele, cu copcii face 78 cor.

Toate trei tomurile legate în 2 volume în piele și cu copcii fac 110 cor. — Toate trei tomurile legate în 2 volume cu călcăiu de piele fac 100 cor.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f° 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.